

Гордана Р. Штасни

gordanastasni@yahoo.com

(Филозофски факултет – Српска филологија, Нови Сад)

Наташа М. Добрић

stevarad@neobee.net

(ОШ Петефи Шандор, Нови Сад)

ПРИМЕРИ МЕТОДИЧКИХ МОДЕЛА ВОДИЧА КРОЗ УЏБЕНИК

САЖЕТАК

У раду се приказују модели различитих типова водича кроз уџбенике и разматра дидактичко-методичка оправданост њихове интеграције у структуру уџбеника.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: уџбеник, водич кроз уџбеник, стандарди о квалитету уџбеника.

1. Концепт савременог уџбеника, иако се то Правилником о стандардима квалитета уџбеника¹⁾ не захтева, обogaћен је новим елементом који се обично назива водичем кроз уџбеник. Поучени добрим искуством у раду са уџбеницима за учење страних језика, аутори домаћих уџбеника за различите наставне предмете све чешће креирају водиче кроз своје уџбенике. То се показало као добра пракса Завода за уџбенике, али и других издавача (Логос, Креативни центар, Klett).

Водич кроз уџбеник обично је посебно дизајниран и графички опремљен у виду табеларног прегледа или умањених страница из уџбеника на којима се стрелицама упућује на одређене сегменте текста који се сматрају важним за рад са уџбеником.

Водичем се аутори обрађају ученицима, али и наставницима, са главним циљем да се обезбеде основни услови за правилно и квалитетно усвајање наставних садржаја и да се помогне и ученицима и наставницима да ту дидактичко-методичку апаратуру боље користе. Како је рад са уџбеником специфична комуникација између аутора, самог уџбеника и његових корисника (ученици и наставници), водич у овом сложеном процесу поприма функцију својеврсног медијатора чија је главна сврха покретање и развијање мотивације за рад.

Осим прагматичких разлога за креирање водича још су важнији дидактичко-методички разлози. Водичем се ученици упознају са структуром уџбеника и тематским целинама којима ће се у току школске године бавити, што је у складу са једним од основних дидактичких принципа – принципом систематичности и поступности. Осим тога, Водичем се илуструје однос текста и пратеће дидактичко-методичке апаратуре. Тежиште је на истицању важних компонента у структури апаратуре примењене у методичкој обради наставних јединица (лингвометодички предлошци, објашњења мање познатих речи, типови вежбања, задаци за систематизацију градива и самопроверу знања). Оваквим се поступком ученици наводе на развијање одређене стратегије учења, што представља један од савремених методичких захтева. Сматра се, наиме, да од начина на који се градиво учи и усваја, зависи исход и квалитет

самог учења. Оваквим се поступцима ученици оспособљавају за самосталан рад и критичко промишљање о садржају који се учи.

2. Стандарди о квалитету уџбеника експлицитно садрже одређене дидактичко-методичке захтеве који се водичем посебно истичу и тако постају видљиви. Тако се, на пример, преглед садржаја, систем наслова и поднаслова, начин на који су наставни садржаји организовани, структуралне компоненте уџбеника, континуитет у излагању садржаја, упућивање на друге изворе знања, питања и задаци, навођење примера и сл. истичу у први план.

Осим дидактичко-методичких захтева, стандардима су прописани и графички и ликовни захтеви. Очекује се да графичка и ликовна опремљеност уџбеника одговара садржају уџбеника и доприноси његовом бољем разумевању. Управо се у водичу указује на доследност у употреби одређених графичких решења којима се истичу важне компоненте у структури уџбеника и садржају наставне јединице – начин на који су приказане дефиниције појмова, кључне речи, диференцирани задаци и сл.

3. Наводимо примере водича из два електронска уџбеника за средњи узраст ученика из *Посебног програма образовања и васпитања у иностранству*. Овај веома комплексан уџбеник сачињавају поред читанке и *Српског језика и културе изражавања* за ученике средњег узраста основног образовања у иностранству (4, 5. и 6. разред) и уџбеници *Моја отаџбина Србија* и *Основи културе српског народа*. Приказан је и модел водича из читанке *Међу својима* за ученике старијег узраста основног образовања у иностранству (7 и 8. разред) у издању Завода за уџбенике и Министарства просвете Републике Србије 2011. године.

Ови су уџбеници веома специфични јер су организовани по нивоима (обухваћено је три односно два разреда основне школе), а програмски захтеви су веома комплексни и недовољно усклађени са предзнањем и комуникативним потребама ученика који живе у дијаспори. Структура ових уџбеника веома је компликована па је водич у њима користан и функционалан.

Као илустрацију за дидактичко-методичку сврсисходност наводимо водиче из поменутих извора који су пропраћени методичким коментарима.

1) Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутство о њиховој употреби, *Службени гласник Републике Србије, Просветни гласник*, година LIX – број 1, 10. март 2010.

Пример 1

Водич из уџбеника *Српски језик и култура изражавања* за ученике средњег узраста основног образовања у иностранству (4, 5. и 6. разред)

ВОДИЧ КРОЗ УЏБЕНИК	
<p>РАЗРЕД (4, 5 и 6)</p> <p>ТЕМАТСКЕ ЦЕЛИНЕ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ НАУЧИЛИ СМО (систематизација и самопровера знања)</p>	<p>Градиво у уџбенику распоређено је по разредима, а у оквиру сваког разреда организовано у тематске целине на основу одредница у Наставном програму. Иза сваке тематске целине налази се систематизација обрађеног градива.</p>
<p>НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кључне речи • Лингвометодички предлојак • Методичка обрада садржаја • Вежбе	<p>Наставна јединица формирана је на основу одреднице у Наставном програму (свака је одредница једна наставна јединица). Њена методичка обрада започиње навођењем кључних речи. Ученици се у саму наставну тему уводе на различите начине у зависности од узраста и предзнања (подсећањем на раније стечена знања, фотографијом или илустрацијом, различитим типовима задатака којима се активира и функционално примењује постојеће знање ученика, лингвометодичким предлошком). Следи методичка обрада садржаја која је заснована на принципима учења путем откривања и са елементима проблемске наставе. На крају се налазе вежбе које од ученика захтевају да примене новостечена знања.</p>
СТРУКТУРА НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	
<p>Кључне речи: атрибут, именица, именички додатак, слагање у роду и броју</p>	<p>У кључним речима налазе се најзначајнији појмови садржани у лекцији. Оне могу да послуже и као мотивација ученицима за рад, али и као подсетник на часовима систематизације, обнављања градива и провере знања.</p>

1. МОДЕЛ

АТРИБУТ

Посматрај слике и на линије напиши речи које ће бити одговор на постављено питање.

Чије?

_____ чизме

Чији?

_____ прстен

Чији?

_____ шал

Реч која одговара на питања какав и чији назива се **атрибут**.

2. МОДЕЛ

РЕД РЕЧЕНИЧНИХ ЧЛАНОВА У РЕЧЕНИЦИ

Подсетимо се.

Основни реченични чланови су субјекат и предикат.

1. Заокружи слово испред тачног одговора.

Предикат казује:

- а) шта субјекат ради;
- б) где се субјекат налази;
- в) време вршења радње.

3. МОДЕЛ

ФУТУР

Зец на спавању

Наиће путник крај баште с купусом. Кад тамо – спава зец.

„Е, баш сам срећан!”, рече путник. „Зеца ћу ухватити и продати. Купићу после кокош. Кокош ће ми излећи пилиће. Кад све то продам, купићу козицу. Козица ће расти; кад порасте велика, имаћу јариће. Све ћу их продати, па ћу купити теле. Кад теле порасте и постане велика крава, продаћу обоје и купити ждребе. Ждребе ће порастати и постати леп коњ. Ја ћу појахати као прави делија, па ћу викнути: Ђи-и-и!”

Од тога се зец пробуди, па побеже преко поља. А путник остаде и без зеца и без коња.

Шаљива народна ђрича

1. МОДЕЛ

У четвртом разреду често се користе фотографије као подстицај за усвајање и примену одређених језичких модела и развој језичке и говорне компетенције ученика, посебно у оним областима у којима ученици већ имају одређено предзнање.

2. МОДЕЛ

Обраду наставне јединице започињемо и задатком у функцији подсећања на раније усвојена знања. Тако се ново градиво повезује са већ усвојеним садржајима. Обично су то задаци препознавања у којима се од ученика тражи да се одреде за један од могућих (понуђених) одговора.

3. МОДЕЛ

Као лигвометодички предлошци послужили су нам конструисани текстови или текстови из књижевноуметничких дела. Бирани су текстови који на најбољи начин илуструју одређену језичку појаву.

Путник је рекао:
– Ја ћу ухватити зеца.

Он ће зеца продати.

Путник ће купити: козицу, кокош, теле и ждребе.

Они ће порастаи.

Објашњење мање познатих речи и израза

јавран, м. род – крупна птица сјајног црног перја; *ујравник јозоришћа*, м. род – онај који управља позориштем; *одложићи*, одложим – овде: извести неки други пут, оставити за неку другу прилику

Уз лингвометодички предлогач обично се даје и модел за разговор. Затим се из предлошка издвајају примери који ће се детаљно обрадити и на основу којих ће се дефинисати одређени језички проблем.

Уколико се у одабраном лингвометодичком предлошку јављају мање познате речи и изрази, дата су њихова тумачења, понегде и илустрација.

Именски предикат састоји се од два дела – глаголског дела и именске речи (именице, заменице, придева или броја).

Милица

је

ученица.

глаголски део предиката   именски део предиката

Задатак

није

тежак.

Уочи истакнуте наставке.

	мушки род	женски род	средњи род
јд.	кошаркашки клуб	кошаркашка лопта	кошаркашко игралиште
мн.	кошаркашки клубови	кошаркашке лопте	кошаркашка игралишта

Свакој именици смо додали исти атрибут, али се наставци разликују. Од чега зависи наставак који ће атрибут имати?

Атрибут и именица уз коју стоји слажу се у роду и броју.

Нови граматички појмови сагледани су и тумачени увек у контексту. Такав приступ може омогућити ученицима да лакше усвајају и примењују њихове дефиниције. Усвајање и примена правила подстакнути су различитим типовима задатака, а усвајање нових садржаја олакшава се различитим графичким приказима (схеме, табеле, илустрације).

У табелама су обично приказани парадигматски облици или су истакнута различита категоријална обележја одређене морфолошке врсте.

Табела је увек у методички функционалном контексту (налог за ученике, табела, модел за разговор). Након табеле обично следи модел за разговор у којем је тежиште на откривању специфичних особина посматране граматичке категорије.

Именици *лопта* можемо додати различите атрибуте:

кошаркашка
гумена
велика
наранцаста
моја
једна
сестрина

ЛОПТА

Шта ови атрибути казују о лопти?

Атрибут је реч која ближе одређује именицу уз коју стоји. Атрибут је именички додатак.

Дефинисању одређеног граматичког појма претходи графички уобличен и прегледан приказ података. Функција таквог приказа је у томе да олакша ученицима разумевање самога појма. Питањима која следе проверава се степен разумевања, а затим се дефинише сам појам.

Дефиниције су уочљиве јер су посебно графички истакнуте.

Комплексне граматичке теме обрађене су по принципу ужих тематских целина иза којих се увек налазе сврсисходна и функционална вежбања. На крају се дају вежбе у функцији синтезе обрађеног градива.

ГЕНИТИВ

Обрати пажњу на истакнуте наставке у генитиву:

једнина

Н	дечак	старац	село	деда	сестра	јесен
Г	дечака	старца	села	деде	сестре	јесени

множина

Н	дечаџи	старџи	села	деде	сестре	јесени
Г	дечака	старџа	села	деда	сестара	јесени

Као пример за наведену методичку интерпретацију наводимо елементе из обраде генитива.

Вежбајмо

1. Вежбајмо облике генитива јединице и генитива множини. У следећем тексту истакнути су облици генитива. Ти их разврстај на Г јд. и Г мн.

„Сећам се, на пример, мојих мука да научим пети падеж од именице: пас. Отац ми није умео казати ништа, пошто граматика нема никакве везе са трговином, већ изгледа да ту важи правило: што мање граматике то више зараде.”

Г јд. _____

Г мн. _____

Приказана је ужа тематска целина у којој је тежиште на генитивним наставцима код именица различитог рода и броја. У оквиру сагледавања овог морфолошког питања истакнуте су важне гласовне алтернације које се јављају у одређеним случајевима, и посебно се указује на правилан изговор именица у генитиву.

Начини облике Г јд. и Г мн. од датих именица.

Мала помоћ. Неке именице м. рода губе из основе глас **а** у већини падежа: стар**а**ц (Н), старца (Г јд.), старцу (Д јд.)... старци (Н мн.), стар**а**ца (Г мн.)...

Поједине именице м. рода у Г мн. могу имати наставак **-и**: месе**ци**, сат**и**, секунд**и**. Именице прст, нокат, гост имају наставак **-ију**: прст**ију**, нокт**ију**, гост**ију**.

Н. јд.	Г јд.	Г мн.
момак	_____	_____
град	_____	_____
конац	_____	_____
цвет	_____	_____

Пази и на изговор именица у генитиву!

Вежбај изговор с наставником / наставницом.

стабло	стабла	стабала
конац	конца	конаца

Код неких именица Г јд. и Г мн. су исти, али се разликује њихов изговор. Вежбај с наставником / наставницом изговор ових речи.

Пажљиво прочитај следеће реченице.

Милан ~~читати~~ књигу.

Јована ~~ићи~~ у школу.

Зашто ови примери нису правилни?

Обрати пажњу!

У појединим речима долали до гласовне промене која се дешава испред почетног гласа **и** у творбеном наставку **-ица**.

сламка	слам К ица	слам Ч ица
књига	књи Г ица	књи Ж ица
кашика	каши К ица	каши Ч ица

Граматичке конструкције које се дају као илустрација за неправилну употребу одређеног облика или неправилни облици који се јављају у језичкој пракси истакнути су на тај начин што су прецртани црвеним унакрсним линијама.

Вежбајмо

а) Из датих реченица издвој именичку групу речи.

Падале су снежне пахуље.

Низ прозор су се сливале кишне капи.

Свежа јутарња роса прекрила је травњак.

Морамо купити зимски капут.

Обуци кишни мантил, пада киша.

Не заборави и црвени кишобран!

б) Састави реченице у којима ћеш одговорити на питања именичком групом речи.

Чији је балон? Ово је _____
Какав је балон? То је _____

Чији су балони? То су _____
Какви су балони? Ово су _____

в) За сваку слику састави по једну реченицу у којој ћеш именичким скупом речи именовати то што је приказано на слици.

Након методичке интерпретације садржаја следе различити типови задатака. Уводним задацима се проверава колико су ученици разумели граматичке појмове.

Следе вежбе у којима се примењују знања о граматичким појмовима.

Даљим вежбама ученици се подстичу на размишљање и креативан рад.

г) Препиши разговор између гвожђа и ковача тако што ћеш црту заменити знацима навода.

Гвожђе и ковач

– Зашто људи тако силно воле и поштују злато? Нисам ли ја њима много корисније?

Тако се жалило гвожђе ковачу.

– То је – одговори ковач – због тога што се ти не сијаш тако као злато.

Михаило Вишковић

На крају се очекује да самостално примењују стечена знања радом на тексту.

Научили смо...

1. Реци које је наведено правописно правило тачно:

а) Када је назив континента, државе, града, покрајине, области, насељеног места састављан од две или више речи, све речи пишу се великим почетним словом.

б) Када је назив континента, државе, града, покрајине, области, насељеног места састављан од две или више речи, само се прва реч пише великим почетним словом.

2. Посматрај карту Европе и напиши називе становника и становница држава са којима се Србија граничи.

На крају сваке тематске целине налазе се различити типови задатака којима се утврђује, систематизује градиво. Ови задаци служе ученицима и за самопроверу знања.

становник	становница	становници

3. Напиши скраћенице за следеће речи:

разред _____ на пример _____

тачка _____ и тако даље _____

век _____ и слично _____

Република Србија _____

Уједињене нације _____

4. Попуни схему.

ГЛАГОЛСКО ВРЕМЕ

прошлост	садашњост	будућност
----------	-----------	-----------

--	--	--

ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ

Пример 2

Водич из читанке *Међу својима* за ученике старијег узраста основног образовања у иностранству (7 и 8. разред)

СТРУКТУРА УЏБЕНИКА

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ ЖИВОТА

Лаза Лазаревић, СВЕ ЂЕ ТО НАРОД
ПОЗЛАТИТИ (одломак)
Иво Андрић, КЊИГА (одломак)
Љубомир Симовић, ОДЛАЗАК РАСТКА
НЕМАЊИЋА НА СВЕТУ ГОРУ
Матија Бећковић, ПРИЧА О СВЕТОМ САВИ
Бранко Ћопић, ПОХОД НА МЈЕСЕЦ (одломци)
Бранислав Нушић, СУМЊИВО ЛИЦЕ (одломци)
Иво Андрић, МОСТ НА ЖЕПИ (одломци)
Књижевно дело на филму – ЗОНА ЗАМФИРОВА

Научили смо...

Наставне јединице организоване су у тематске целине на основу одредница у Наставном програму.

Научили смо...

1. Заокружи мотиве који су заједнички у песмама Мирослава Антића.

- а) одрастање
- б) расанак
- в) прве љубави
- г) школски дани
- д) заљубљеност
- ђ) учење и рад

2. Која је доминатна атмосфера и која осећања преовлађују у Антићевим песмама? Подвуци одговоре које сматраш тачним.

веселе, туга, радост, шаренило, ведрина,
збуњеност, разочараност, неповерење, стид,
раздраганост, радозналост, свађа, неразумевање

На крају сваке тематске целине налазе задаци за понављање и утврђивање градива и самопроверу знања.

СТРУКТУРА НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Кључне речи: Карађорђе, стас, лице, говор, одело, карактерне особине, историјски значај, Карађорђева смрт

У кључним речима налазе се најзначајнији детаљи садржани у самом књижевноуметничком тексту – име главног лика, речи којима се асоцира на основну тему и главне проблеме у делу и сл. За разлику од кључних речи у обради језичких јединица, када се наводе основни граматички термини, у кључним речима уз књижевноуметничке текстове не наводе се књижевнотеоријски појмови, већ речи које су у основи књижевног мотива или на којима се гради песничка слика или идејна порука дела.

Милан Ђ. Милићевић
КАРАЂОРЂЕ (портрет)

Ђорђе Петровић, прозвани *Карађорђе*, био је човек необично редак.

Сељак Шумадинац, врло висока раста, малко погурених плећа, врло снажна тела, висока чела, живих пламених очију, препланута лица, оштро срезаног носа, малих брчића, с ретка отварања готово мраморних уста, кратка одсечна говора, танка јасна гласа, увек обријане браде, а ударца свакад поуздана, готово непромашна.

Такав је телом био Карађорђе.

Поједини књижевноуметнички текстови су преузимани у целости, а неки су скраћени и адаптирани за потребе наставе.

Објашњење непознатих речи и израза

йојурен, погурена, погурено – тела повијеног према напред

илећа, с. род – горњи део леђа

йрейлануџи, прпланем – поцрнети од сунца

с рџика отиварања – због ретког отварања

одсечан, одсечна одсечно – оштар, одлучан

свакад – увек

нейромашан, непромашна, непромашно – који увек погађа циљ, не промашује

самуровина, ж. род – врста скупоценог крзна

фес, м. род – врста мушке капе

Методичка обрада започиње тумачењем непознатих речи и израза. Поједине речи су илустроване како би се олакшало њихово разумевање и усвајање. Речи објашњене у читанци представљају избор ауторки, али наставници могу према својој процени, која је у складу са презнањем њихових ученика, проширити или скратити овај избор.

*Необичан телом и оделом, снажне воље и бистрог ока

Шта је било необично на Карађорђу? Какво је одело носио и како је живео?

Зашто његов начин живота и поступци одударају од услова у којима је живео?

Којим стилским поступком се писац послужио у сликању Карађорђевих унутрашњих карактерних особина? Какав је био према себи и другима?

Прочитај тај део текста пажљиво и издвој поређење којим је писац нагласио Карађорђево особине.

Следе различити типови задатака којима се:

а) проверава колико су ученици разумели садржај књижевноуметничког дела;

То је било одело Ђорђево

Пажљиво прочитај опис Карађорђевог одела.

Издвој називе за делове одеће који се носе:

на глави	на горњм делу тела	на ногама

б) којима се ученици подтичу на размишљање и креативан рад;

Описујмо

Пажљиво прочитај наведени одломак, састави план (шта ћеш описати, детаље којима ћеш се посебно посветити), а затим опиши екстеријер по личном избору. Може то бити твоје игралиште, двориште или двориште из твог завичаја...

в) којима се садржај дела повезује са личним искуствима ученика;

Такав је телом био Карађорђе

Повежи сваки наведени појам са одговарајућим описом. Састави реченице у којима ћеш описати Карађорђа на основу датих особина.

г) којима се примењује стечено знање у виду стваралачког приступа проблему;

Карађорђе, рад
Паје Јовановића

човек	оштро срезан
раст	врло високо
плећа	малко погурена
тело	мала
чело	преплануто
очи	живе пламене
лице	висок
нос	необично редак
брчићи	врло снажно
уста	увек обријана
говор	танак јасан
глас	кратак одсечан
брада	готово мраморна

Богатимо свој речник

Направи парове речи супротног значења.

криво, попети се, високо, устати, сићи, горе,
мало, право, лево, кренути, пасти, ниско, доле,
велико, десно, стати

_____ и _____

_____ и _____

_____ и _____

...

д) којима се богати и развија вокабулар ученика у виду функционалне примене речи и израза из обрађеног градива с циљем да ученик и продуктивно овлада новоусвојеним речима и изразима.

Постављај питања за истакнуте речи у одговорима.

_____ је живео? Живео је **просто**.

_____ је била његова кућа?

Била је **богата и пуна свакакве угодности**.

_____ постељи је спавао?

Спавао је **на тврдој постељи без мека узглавља**.

_____ се одвајао од својих сувременика?

Одвајао се **снагом своје душевне воље и бистрином својега ока**.

_____ је свакад знао?

Знао је увек **шта хоће да уради**.

_____ би дао и личну угодност, и имање, па и главу с рамена? Све би дао **за оно што је смислио да уради**.

*ЗА ОНЕ КОЈИ ЖЕЛЕ ВИШЕ

Одговори на питања

Зашто је Карађорђе био гласник живота целе Србије од 1804. до 1813. године?

Који се историјски догађај везује за ове године? Шта је све Карађорђе учинио у борби против Турака?

Зашто је 1813. године напустио Србију? Када се опет вратио у Србију? Шта се тада с њим догодило? Ко је био кнез Милош Обреновић? Зашто је он убио Карађорђа?

Где данас почива тело великог војда Карађорђа?

У тежим наставним јединицама методичка апаратура је структурирана у два нивоа. Први ниво је лакши и односи се на разумевање самог садржаја дела и препознавање његових основних порука.

Други ниво повезује садржајну и књижевнотеоријску анализу дела, па је, самим тим, и много захтевнији за рад у настави.

Једном или двама звездицама (*, **) означени су тежи и захтевнији задаци.

<p>Добро је да знаш</p> <p>С намером да што верније представе свог јунака писци до детаља описују његов изглед. Такав опис назива се портрет. Портрет обухвата спољашње и унутрашње особине личности. Изглед особе приказује се помоћу бројних детаља који сликају стас и лице (очи, уста, коса, чело, нос), његове покрете, говор, ход, одевање... Унутрашње карактерне особине приказују на основу ситуација и деловања у различитим приликама, у односу према другим личностима и сл.</p> <p>Потражи наведене елементе у Карађорђевој портрету.</p>	<p>Уз поједине лекције дата су и објашњења књижевнотеоријских појмова у складу са програмским захтевима.</p>
<p>Л</p> <p><i>лајум</i>, м. род – дугачки прокоп испод земље који се пуни барутом ради минирања</p> <p><i>лаком</i>, <i>лакома</i>, <i>лакомо</i> – који жели да се дочепач нечег (често туђег), <i>грамзив</i>, <i>похлепан</i></p> <p><i>лала</i>, м. род – дворјанин, учени човек у султановој служби</p> <p><i>ласно</i> – лако</p> <p><i>лебдеиш</i>, <i>лебдим</i> – у одломку <i>Родишељи светиої Саве</i>: стајати, бити пред очима</p> <p><i>ледина</i>, ж. род – необрађена и запуштена земља</p>	<p>На крају читанке налази се речник свих мање познатих речи и израза који се појављују у текстовима.</p>

Уместо закључка

Водич кроз уџбеник заједно са пратећим елементима у структури уџбеника – садржајем, регистром појмова и речником мање познатих речи и израза, представља функционалан и сврисходан део уџбеника, који, уколико је добро методички осмишљен, може само да побољша квалитет уџбеника. Препорука је да се и водич кроз уџбеник уврсти у *Правилник о стандардима квалитетног уџбеника* и да тако постане део уџбеника.

ЛИТЕРАТУРА

- Добрић, Наташа и Гордана Штасни. *Међу својима. Читанка за старији узраст ученика 7. и 8. разреда. Посебан програм образовања и васпитања у иностранству. Уџбеници за виши ниво узраста ученика 7. и 8. разреда основне школе.* [електронски извор] Прво издање. Београд: Министарство просвете Републике Србије и Завод за уџбенике.
- Кликовац, Душка (2009). *Српски језик за 7. разред основне школе*, Београд: Креативни центар.
- Ломпар, Весна (2010). *Граматика 8*, Српски језик за 8. разред основне школе, Београд: Klett.
- Шошо, Наташа Станковић и Бошко Сувајчић (2011). *Уметности речи*, Читанка за 6. разред основне школе, Београд: Логос.
- Штасни, Гордана и Наташа Добрић. Српски језик и култура изражавања. *Посебан програм образовања и васпитања у иностранству. Уџбеници за средњи ниво узраста ученика од 4. до 6. разреда основне школе.* [електронски извор] Прво издање. Београд: Министарство просвете Републике Србије и Завод за уџбенике.
- Littlejohn, Andrew and Diana Hicks (1996). *Cambridge English for schools, Student's Book One*. Cambridge: University Press.

Gordana R. Štasni and Nataša M. Dobrić

EXAMPLES OF THE METHODOLOGICAL MODELS OF THE GUIDE THROUGH THE TEXTBOOK

Summary

In this paper are shown models of different types of the guides through the textbooks and discussed didactical and methodical validity for their integration in the structure of the textbook.

Keywords: textbook, guide through the textbook, textbook standards.